

Tarja Häkkinen ja Saara Kangas

YHTEISELLÄ TIELLÄ

Opas VillaSyliin sijoitettujen lasten vanhemmille

YHTEISELLÄ TIELLÄ

Opas VillaSyliin sijoitettujen lasten vanhemmille

Tarja Häkkilä ja Saara Kangas
Opinnäytetyö
Syksy 2014
Sosiaalian koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tekijät: Häkkinen, Tarja & Kangas, Saara

Opinnäytetyön nimi: Yhteisellä tiellä. Opas VillaSyliin sijoitettujen lasten vanhemmille.

Työn ohjaajat: Bakala, Kaija & Onkalo, Päivi

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2014

Sivumäärä: 35 + 6 liitesivua

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tavoitteena oli kehittää opas käyttäjälähtöisesti lastensuojeluyksikkö VillaNutun erityisyksikkö VillaSyliin sijoitettujen lasten vanhemmille. Oppaan avulla vanhemmat saavat alkutilanteessa asianmukaista tietoa lastensuojeluyksikkö VillaNutusta sekä sen erityisyksikkö VillaSylistä, sijaishuollon aikaisesta vanhemmuudesta ja yhteistyöstä. Oppaan tarkoituksena on toimia yhtenä työvälineenä syventämässä vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä.

Oppaan kehittäminen eteni tuotekehityksen vaiheiden mukaisesti ja käyttäjälähtöisesti. Oppaan todelliset käyttäjät olivat mukana alusta asti kehittämistyössä. Oppaan asiasisältö perustuu käyttäjälähtöiseen tietoon. Vanhemmille ja työntekijöille teetetyn alkukartoituksen avulla saatiin tietää, mitä tietoa oppaan todelliset käyttäjät halusivat oppaaseen. Opinnäytetyön raportin tietoperustassa tarkastellaan yhteistyötä ja vanhemmuutta lapsen sijaishuollon aikana, tiedon merkitystä yhteistyölle sekä käyttäjälähtöistä kehittämistä.

Tuotteesta saadun arvioinnin perusteella oppaan kehittäminen onnistui käyttäjälähtöisesti. Opas koettiin hyödylliseksi ja se tuli tarpeeseen. Käyttäjälähtöinen kehittäminen on toimiva menetelmä uusien tuotteiden ja palveluiden kehittämiseen.

Asiasanat: Tuotekehitys, käyttäjälähtöisyys, lastensuojelu, yhteistyö, vanhemmuus, oppaat

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree program in Social Service

Authors: Häkkilä, Tarja & Kangas, Saara

Title on thesis: Yhteisellä tiellä. Opas VillaSyliin sijoitettujen lasten vanhemmille.

Supervisors: Bakala, Kaija & Onkalo, Päivi

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2014

Number of pages: 35 pages and 6 pages of appendices

The subject of this thesis was to develop a guidebook, based to user-based information, to parents whose child has been placed to child welfare unit VillaNuttu's special unit VillaSyli. With the help of this guidebook parents get appropriate information about the VillaNuttu as a child welfare unit, VillaSyli as a special unit, parenthood during the time of placement care and about the cooperation with parents which is made while the child is placed to VillaSyli. The goal for guidebook is to work as a tool which deepens the cooperation made with parents.

In the development of the guidebook we proceeded by the product-development phases and it was customer-oriented. Future users of guide were part of project from the very beginning. Subject matter is based on information collected from the users. With the survey made to parents and employees in the beginning we made clear what future users of guidebook want on it. In our thesis knowledge basis we examine the cooperation and parenthood during the child's placement care, the significance of information for cooperation and user-based developing.

Based on the feedback given from the product we succeed in the developing of the guidebook by user-based. The guidebook was useful and it came in need. User-based developing is practical way to produce new products and services.

Keywords: Product-development, user-based, child welfare, cooperation, parenthood, guidebooks

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 TUOTEKEHITYSPROSESSIN TAVOITTEET	8
3 YHTEISTYÖ JA VANHEMMUUS LAPSEN SIIAISHUOLLON AIKANA.....	9
4 TIEDON MERKITYS YHTEISTYÖLLE	13
5 KÄYTTÄJÄLÄHTÖINEN KEHITTÄMINEN	15
6 YHTEISELLÄ TIELLÄ -OPPAAN TOTEUTUS	17
6.1 Ideointi ja luonnostelu.....	17
6.2 Kehittely.....	19
6.3 Väliarviointi	22
6.4 Viimeistely	23
7 ARVIOINTI.....	25
7.1 Yhteisellä tiellä -oppaan arviointi	25
7.2 Opinnäytetyöprosessin arviointi.....	28
8 POHDINTA	30
LÄHTEET	33
LIITTEET	36

1 JOHDANTO

Uudistuvassa sosiaalihuoltolaissa (HE 164/2014 vp) korostuu asiakaspalautteen ja kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen. Kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen kehittämisessä on myös määritelty lastensuojelun laatusuosituksen. Lastensuojelussa kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen perustuu avoimeen yhteistyöhön, jossa lapset ja vanhemmat otetaan tasa-arvoisesti kehittämiseen mukaan. Näin lastensuojelupalveluita tarjoavat yritykset voivat paremmin ymmärtää asiakkaidensa näkökulmasta lastensuojelutyön todellisuutta. (Lavikainen, Puustinen-Korhonen & Ruuskanen 2014, 19-20.) Samassa hengessä lastensuojeluyksikkö VillaNuttu Oy on lähtenyt kehittämään vanhempien kanssa tekemäänsä yhteistyötä. VillaNuttu Oy esitti toiveen opinnäytetyönä kehitettävästä vanhemmille suunnatusta oppaasta. Oppaan kehittämisessä hyödynnetään kokemusasiantuntijuutta ja tällä tavoin sen sisällöstä saadaan tarkoituksenmukainen ja käyttäjiään palveleva. Vanhemmista ja työntekijöistä koostuva asiantuntijaryhmä on mukana kehittämässä ja arvioimassa opasta koko tuotekehitysprosessin ajan.

Tarve oppaalle on tullut ilmi vanhemmilta saaduissa asiakaspalautteissa sekä yksikön työntekijöiltä. Opas on suunnattu ensisijaisesti vanhemmille ja sen tarkoituksena on tiedon välittäminen VillaNutusta lastensuojeluyksikkönä sekä vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä sijoituksen aikana. Uusi opas on työväline, jonka avulla VillaNutussa tehtävä yhteistyö vanhempien kanssa syvenee.

VillaNuttu Oy on yksityinen lastensuojeluyksikkö Paavolan kylässä, Siikajoen kunnassa Pohjois-Pohjanmaalla. Se on aloittanut toimintansa vuonna 2004 ja tarjoaa sijais- ja avohuollon sekä perhetyön palveluita. (VillaNuttu 2014, viitattu 22.9.2014.) Kehitettävä opas on tarkoitettu VillaNutun erityisyksikkö VillaSyliin sijoitettujen lasten vanhemmille. VillaSyli on 10-18 -vuotiaille lapsille ja nuorille suunnattu erityisyksikkö. VillaSyliissä tarjotaan kokonaisvaltaista ja pitkäaikaista psykososiaalista kuntoutusta lastensuojelun haasteellisille asiakkaille. Erityisosaamisena VillaSyliissä on päihde- ja psykiatrinen osaaminen, vahva neuropsykiatrinen kokemus sekä mm. psyko-

ja perheterapia. Asiakas kohdataan yksilöllisesti ja kasvatuksessa otetaan huomioon yksilöllinen hoidollinen- ja kuntoutumistavoite. (VillaNuttu 2014, viitattu 9.9.2014).

Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö sijaishuolloissa on hyvin ajankohtainen aihe. Sujuva yhteistyö vanhempien kanssa edesauttaa lapsen sijoituksen onnistumista. Pitkänen (2011) on tutkinut vanhempien kokemuksia lastensuojelutyöstä, tuesta ja vanhemmuudesta, kun lapsi on sijoitettu kodin ulkopuolelle. Myös Lastensuojelun Keskusliitto (2013) on käynnistänyt selvityksen tavoitteenaan tiedon tuottaminen perheiden jälleenyhdistämisestä tai muusta lapsen siirtymän toimivuudesta ja edellytyksistä lastensuojelussa Suomessa. Tämän selvityksen ja Pitkäsen (2011) tutkimuksen perusteella vanhemmat kokevat saamansa tuen ja tiedon puutteelliseksi sijaishuollossa. Lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle on suuri muutos vanhemmille ja lapsille, minkä vuoksi on tärkeää saada tietoa ja tukea heti ensivaiheessa.

Oppimistavoitteenamme on valmistaa tuotekehitysprosessina opas käyttäjälähtöisesti ja sosiaalialan arvojen mukaisesti. Haluamme lisäksi syventää tietoaamme sijaishuollosta ja vanhempien, sekä vanhemmuuden tukemisesta sen aikana. Oppimistavoitteenamme on kehittää asiakastyön sekä sosiaalialan eettistä osaamista, jotka ovat sosionomin kompetensseja.

2 TUOTEKEHITYSPROSESSIN TAVOITTEET

Tavoitteena oli kehittää uusi opas käyttäjälähtöisesti VillaNutun erityisyksikkö VillaSyliin sijoitettujen lasten vanhemmille. Oppaan tarkoituksena on toimia yhtenä työvälineenä syventäen vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä. Tarkoituksena oli tehdä informatiivinen ja helppolukuinen opas. Tämän oppaan avulla vanhemmat saavat alkutilanteessa asianmukaista tietoa lastensuojeluyksikkö VillaNutusta sekä sen VillaSyli erityisyksiköstä, sijaishuollon aikaisesta vanhemmuudesta ja yhteistyöstä.

Villanuttu saa oppaasta yhden uuden työvälineen vanhempien kanssa tehtävään työhön. Jakamalla oppaan vanhemmille ennen VillaSyliin tutustumista, vanhempi voi rauhassa tutustua lapsensa sijaishuoltopaikkaan. Etukäteen tutustumisella voi olla iso rooli edesauttamassa lapsen sijoituksen onnistumista ja yhteistyön käynnistymistä. Opas nostaa VillaNuttu Oy:n imagoa laadukasta sijaishuoltoa tarjoavana yksikkönä. Vaikka opas on suunnattu ensisijaisesti vanhemmille, hyötyvät siitä myös lapset ja nuoret. Opas edesauttaa vanhempien kanssa tehtävää työtä lastensuojelun sijaishuollon aikana. Kun yhteistyö sijaishuollon aikana sujuu hyvin eri osapuolten välillä, sillä on vaikutusta myös lapsen tai nuoren sijoituksen parempaan onnistumiseen.

Oppimistavoitteenamme oli valmistaa tuotekehitysprosessina opas käyttäjälähtöisesti ja sosiaalialan arvojen mukaisesti. Halusimme myös syventää tietoaamme sijaishuollosta ja vanhempien, sekä vanhemmuuden tukemisesta sen aikana. Oppimistavoitteenamme oli kehittää asiakastyön osaamistamme, joka on yksi sosionomin kompetensseista. Sosionomeina meidän pitää osata työskennellä asiakas edellä tukemalla asiakasta osallistamaan vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön.

Oppaan kehittämisessä tavoitteenamme oli mukailta Jämsän ja Mannisen (2000) tuotteistamisen vaiheita teoksessa Osaamisen tuotteistaminen sosiaali- ja terveysalalla. Tuotteistamisen vaiheet ovat ongelmien ja kehittämistarpeiden tunnistaminen, ideavaihe, luonnosteluvaihe, tuotteen kehittely ja tuotteen viimeistely.

3 YHTEISTYÖ JA VANHEMMUUS LAPSEN SIJAISHUOLLON AIKANA

Yhteistyö vanhempien kanssa on todella tärkeää lapsen onnistuneen sijoituksen mahdollistamiseksi. Opinnäytetyönämme kehitettävä opas tukee tätä tärkeää yhteistyötä. Aiemmin aihepiiriä ovat tutkineet mm. Pitkänen (2011) sekä Hoikkala ja Heinonen (2013). Hoikkala ja Heinonen ovat tekemässä keväällä 2013 Lastensuojelun Keskusliiton käynnistämää selvitystä tavoitteenaan tiedon tuottaminen perheiden jälleenyhdistämisestä tai muusta lapsen siirtymän toimivuudesta ja edellytyksistä lastensuojelussa Suomessa. Selvityksen ensimmäinen osuus on toteutettu kesällä 2013, jolloin aiheesta kerättiin tietoa sähköisillä kyselyillä sijaishuoltopaikoille, vanhemmille, lapsen läheisille sekä lastensuojelun sosiaalityöntekijöille. Tämän alkukartoituksen tavoitteena oli kerätä tietoa muun muassa sijaishuollossa olevien lasten vanhempien tukemisesta. Tulosten mukaan vanhemmat kokevat usein jäävänsä yksin, kun lapsi sijoitetaan kodin ulkopuolelle. Vanhempien saama tuki on hajanaista eikä siitä ole selkeässä vastuussa mikään taho. Tämä alkukartoituksen tulos vahvistaa Pitkäsen (2011) tutkimusta, jonka mukaan lapsen sosiaalityöntekijä on lasta varten ja vanhempien oma-aloitteisuus on tärkeää tuen saamisessa. Lapsen sijoituksen suotuisaa etenemistä edesauttaa vanhempien kuntoutuminen. Pitkäsen tutkimus kertoo vanhempien kokemuksista lastensuojelutyöstä, tuesta ja vanhemmuudesta, kun lapsi on sijoitettu kodin ulkopuolelle.

Lastensuojelulaki korostaa, että lastensuojelun työntekijöiden on sijoituksen aikana tuettava lapsen vanhempia sekä turvattava lapsen läheissuhteiden jatkuminen. Lastenkodin työntekijöitä yhteistyöhön lasten vanhempien kanssa velvoittaa laki. Työtä lastenkodissa ohjaavat lastensuojelulain säädökset ja periaatteet, yhdessä tehdyt sopimukset vanhempien kanssa sekä sosiaalityön eettiset periaatteet. (Laakso 2012, 26.)

Sijaishuollossa on tärkeää huomioida, että lapsella on aina ainutlaatuinen suhde omiin vanhempiinsa ja se on lähtökohta lapsen eheytyksen tukemisessa. Ollessaan sijaishuollossa, lapsi tarvitsee varmuuden siitä, etteivät vanhemmat häviä. Sijoituksen aikana vanhemmat tarvitsevat tukea kokemusten käsittelyyn, joita kumpuaa lapsen

sijoituksesta. Tukea tarvitaan myös omaan kuntoutumiseen ja elämäntilanteeseen. Kriisityöskentely on osa tehtävää vanhemmuustyötä, jonka lähtökohtana on tunnistaa vanhemmuuden merkittävyys lapsen sijoitusta ja sosiaalityön vahvistumista ajatellen. (Pitkänen 2013, 23.) Lapsen hyvin onnistuneella sijoituksella on vanhempaa tukeva vaikutus. Lapsen sijoituksen aikainen sosiaalityö ja siihen liittyvät ratkaisut ovat suoraan yhteydessä vanhemman tilanteeseen. (Pitkänen 2013, 42.)

Pitkänen (2013, 88) puhuu rinnakkaisesta vanhemmuudesta. Vanhempien rooli muuttuu lapsen sijaishuollon aikana ja vanhemman rooli näkyy rinnakkaisena sijaishuoltomuodon rinnalla. Pitkäsen tekemän tutkimuksen mukaan vanhemmuutta ei jaettu tai koettu yhteisenä sijaishuollon aikana. Suhde vanhemman ja lapsen välillä rakentuu yksityisistä ja emotionaalisisista lähtökohdista, joita ei tarvitse jakaa henkilökohtaisen ulkopuolelle huostaanoton vuoksi. Vanhemmuuden jakaminen voidaan kokea niin, että vanhemmuus luovutetaan kokonaan itseltä pois. Tämän takia vanhemmille on tärkeää saada mahdollisuus toteuttaa omaa vanhemmuuttaan lapsen sijaishuoltopaikan rinnalla. (Pitkänen 2013, 88-89.)

Laakso (2009, 200) on tutkinut lastenkodeissa tehtävää työtä vanhempien kanssa. Laakson mukaan työhön liittyy yhteistyötä, kumppanuutta ja tukea sekä vanhemman tilanteen ja kunnon arviointia että yhteydenpidon sääntelyä. Hän toteaa työssä olevan monia ulottuvuuksia, jotka hän on jaotellut käytännölliseen kasvatuskumppanuuteen, vanhemmuuden kontrolloimiseen ja vanhemmaksi houkutteluun. Kumppanuutta esiintyy vanhempien ja työntekijöiden välillä arkisten tilanteiden ratkaisemisessa, jolloin työntekijä toimii vanhemmalle sekä tasapainottavana turvana että mallina erilaisesta tavasta ratkoa asioita. Laakso puhuu tästä yhteisesti jaettuna tietona. Kumppanuuteen kuuluu luottamus työntekijän ja vanhemman välillä. Kun vanhempi uskaltaa kertoa hankaluuksista ja epäonnistumisista avoimesti, sitä pidetään merkinä luottamuksen saavuttamisesta. (Laakso 2009, 203.)

Vanhemmuuden kontrollointi tulee ilmi erilaisista tarkistuksista, vanhemman ja lapsen tapaamisten säätelystä sekä kanssakäymisen rajoittamisesta. Kaikki tämä perustuu työntekijän huoleen lapsen turvallisuudesta ja lapsen riittävästä huolenpidosta. Vanhemman ja lapsen välistä suhdetta halutaan tukea, mutta lastenkotityöhön liittyvä näkemys, että vanhemman suhde lapseen voi olla haitallinen tai jopa vaarallinen

lapselle. Työntekijä joutuu pohtimaan tilannekohtaisesti, mikä on lapsen edun mukaista ja mikä on perusteltua toimintaa missäkin tilanteessa. (Laakso 2009, 204-205, 208.)

Vanhemmaksi houkuttelulla tarkoitetaan vanhemman houkuttelua yhteydenpitoon. Vanhempi saattaa kadota, jäädä sivuun oman lapsensa elämästä. Tällöin työntekijät etsivät vanhempia ja koettavat saada heihin yhteyden. Kauan kadoksissa olleita vanhempia täytyy konkreettisesti opastaa ja rohkaista, miten olla lastensa kanssa. Biologisten vanhempien tapaaminen on tärkeää, sillä näin lapsella on mahdollisuus rakentaa realistinen mielikuva vanhemmista ja saada käsitys biologisista juurista. (Laakso 2009, 209-210.)

Lastensuojelulain 30 § mukaan vanhemmille, joiden lapsi on huostaan otettu, on laadittava vanhemmuuden tukemiseksi asiakassuunnitelma, jos laatiminen nähdään tarpeellisena. Suunnitelman laatimisessa voidaan tehdä yhteistyötä päihde- ja mielenterveyshuollon kanssa. (Lsl 417/2007.)

Pitkänen (2013, 64) toteaa, että tärkeintä vanhemman asiakassuunnitelmassa on vanhemman mahdollisuus osallistua tavoitteiden määrittelyyn ja työskentelyn suunnitteluun. Työntekijän lähtökohdista määritellyt sisällöt eivät tue aidosti vanhemman elämäntilanteen edistymistä. Asiakassuunnitelman sisältö rakentuu vanhemman elämäntilanteesta käsin, jolloin vanhemmalla on tarkka käsitys siitä, miten hänen asiansa huomioidaan ja tulevat osaksi työskentelyä lapsen sijoituksen aikana. Tämä edellyttää luottamuksellista asiakassuhdetta. Vanhempi voi kieltäytyä tai jättäytyä pois yhteistyöstä ollessaan kriisitilanteessa ja erityisen vaikeassa elämäntilanteessa. Elämäntilanne voi kuitenkin muuttua ja sitoutuminen yhteistyöhön voi vahvistua. Uuden mahdollisuuden säännöllinen tarjoaminen on kuitenkin työntekijän vastuulla.

Sijaishuollossa tavoitteena on jälleenyhdistää perhe. Ensin täytyy miettiä, mitä lapsen ja vanhemman elämässä pitäisi muuttua, jotta lapsi voisi palata kotiin. Tavoitteen saavuttamiseksi laaditaan erilaisia palveluita lapselle sekä vanhemmalle. Vanhemmille suunnitelluissa palveluissa tarkoituksena on löytää oikeat keinot tukemaan vanhemmuutta entistä paremmin toimivaksi. Lastensuojelun Keskusliiton teettämän selvityksen (2013) mukaan sosiaalityöntekijöillä on paljon lapsia ja nuoria asiakkaina, jolloin vanhempien kanssa työskentelyyn ei jää tarpeeksi aikaa. Tällöin on vaikeaa

rakentaa toimivaa yhteistyösuhdetta vanhemman ja sosiaalityöntekijän välille, mikä puolestaan hidastaa perheen jälleenyhdistämistä. (Hoikkala & Heinonen 2013, 42.)

Vanhemmille voi olla epäselvää lapsen sijoituksen aikaiset vanhempien oikeudet ja itse vanhemmuus sijoituksen aikana. Vanhemmuuteen liittyvistä odotuksista ja mahdollisuuksista on hyvä puhua lastensuojelussa, jotta vanhempi löytää oman paikkansa työskentelyssä ja vanhemmuusidentiteetti rakentuu. (Pitkänen 2013, 95.)

Lastensuojelun Keskusliiton selvityksen perusteella, vanhemmat kokivat usein tullessa jätetyksi yksin, kun lapsi oli sijoitettu kodin ulkopuolelle. Tähän syyinä näyttäisi olevan riittävän tuen saamattomuus sekä vanhempien väärä käsitys perheen jälleenyhdistymisen mahdollisuuksista. Lastensuojelussa valitettavan usein tapahtuu niin, ettei vanhempien kanssa työskentelystä kukaan ota vastuuta. Tällöin tuen hakeminen jää vanhempien omalle vastuulle. (Hoikkala & Heinonen 2013, 43.) Vanhemmat ovat kuitenkin saaneet hyviä ja positiivisia kokemuksia sijoitettujen lasten vertaisryhmätoiminnoista. Vertaisryhmän tarkoituksena on, että vanhemmat voivat kokea itsensä arvokkaiksi sijoituksesta huolimatta. Ryhmässä tarjoutuu mahdollisuus käsitellä sijoituksesta aiheutunutta kriisiä ja tunteita, vanhemmuuden vahvistumista tukee ryhmäläisten vertaistuki. Vanhemmilla on suuri tarve puhua kokemuksista, joita sijoitus herättää heissä. (Pitkänen 2013, 42. Kujala 2003.)

Vanhempien kanssa tehtävässä työssä on tärkeää välittää, olla avoin ja luottamuksellinen. Hyvän asiakassuhteen ja kohtaamisen kautta auttaminen mahdollistuu. Työntekijän näkökulmasta pienellä asialla voi olla merkityksellinen vaikutus luottamuksen tunteen ja yhteistyön rakentumisessa. Vanhemmat voivat olla yhtäaikaaisesti usean palvelun (päihdetyö, aikuissosiaalityö, työtoiminta ja mielenterveystyö) asiakkaana. Moniammatillinen yhteistyö näiden tahojen välillä on kuitenkin näkymätöntä ja nykyaikana se voisi vaatia vanhemman omaa aktiivisuutta ja yhteistyön koordinoitua eri tahojen välillä. (Pitkänen 2013, 59.)

4 TIEDON MERKITYS YHTEISTYÖLLE

Tavoitteena psykoedukatiivisessa perhetyössä on lieventää uuden elämäntilanteen aiheuttamaa traumaattista kokemusta ja helpottaa perheen sopeutumista. Yhteistyötä perheen kanssa tukee nopeasti annettu tehokas ja ystävällinen apu ja tieto. (Berg 2009, 144.)

Lastenkotityössä psykoedukatiivinen työ sisältää tiedon antamista vanhemmuudesta, lastensuojelusta ja huostaanotosta yhdistäen sen perheen omiin kokemuksiin. Biologisilla vanhemmilla tulee olla tietoa mm. huostaanoton kriteereistä, lastensuojelun prosessista, huoltajuudesta sekä asioista, jotka vanhempaa koskettavat lapsen lastensuojeluprosessin eri vaiheissa, jotta heidän osallisuutensa sijaishuollossa toteutuu. Vanhemmilla on lapsensa asioissa oikeus ja velvollisuus toimia tasavertaisena kumppanina. Yhteistyötä estää vanhemman kokemus ulkopuolisuudesta, mikä heikentää vanhemman itsetuntoa. Kun vanhemmalle välitetään tietoa oikeuksistaan, samalla välittyy tietoa vanhemman vastuusta vanhempana. Sijaishuollon aikana vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä edesauttaa lainsäädännöstä löytyvien lastensuojelupäätösten perusteiden ymmärtäminen. Lapsen kannalta, tieto siitä, että vanhemmatkin saavat apua, helpottaa lapsen sopeutumista sijaishuoltoon. (Immonen, Häkkinen & Moilanen 2013, 8.) Tiedon välittäminen vanhemmille mahdollistaa vanhempien ja sijaishuollon työntekijöiden kumppaneina toimimisen lapsen asioissa. Kumppaneina vanhemmillakin on oltava tietoa, miten ja miksi työtä tehdään, voidakseen tehdä omalta osaltaan työtä lapsen edun mukaisesti. (Immonen ym. 2013, 11.)

Vanhemmat tarvitsevat tietoa, jotta sijaishuollossa tehtävä työ onnistuu. Vanhemmilla ja lapsilla on myös tärkeä rooli tiedontuottajana. Tiina Muukkonen (2013, 169) puhuu tästä lasten ja vanhempien osallisuutena tietoon. He ovat itse tiedontuottajia itsestään ja heillä on siihen oikeus. Kertojalla on oikeus tulla kuulluksi ja kerrotun tiedon tulee voida vaikuttaa prosessiin ja sen aikana tehtäviin päätöksiin ja ratkaisuihin.

Vanhemman on tärkeä tietää vanhemmuuteen kuuluvia tehtäviä ja tiedostaa omat kyvyt vanhempana. Jos ymmärtää lapsen näkökulmasta oman vanhemmuuden riittämättömyyden, lapsen sijoitus on helpompi ymmärtää (Pitkänen 2013, 53).

5 KÄYTTÄJÄLÄHTÖINEN KEHITTÄMINEN

Painopiste tuotekehittelyssä on siirtynyt varsinaisesta tuotteesta ominaisuuksiin kohti käyttäjää. Käyttäjän odotukset tuotteelta ja sen käytöltä ovat tulleet merkityksellisiksi, jonka johdosta käyttäjien rooli on vahvistunut tuotekehitysprosessin vaiheissa. Myös yhteiskehittely korostuu. (Rantanen & Lassila 2012, 5.)

Puhuttaessa käyttäjälähtöisyydestä on käyttäjä keskeisessä asemassa. Käyttäjälähtöisyyttä voidaan perustella käyttäjän puolelta sillä, että käyttäjillä on tietoa, josta on hyötyä kehiteltäessä tuotetta. Kun tuote on käyttäjälähtöisesti tuotettu, vastaa se käyttäjän tarpeita. Tämänhetkissä keskusteluissa käsitteet käyttäjälähtöisyys, toimijälähtöisyys ja asiakaskeisyys toistuvat. Voidaan puhua myös käyttäjäkeskeisyydestä tai ihmiskeskeisestä suunnittelusta. Käsitteitä käytetään eri yhteyksissä ja merkityksissä ja käyttäjälähtöisyys merkitsee eri asiaa hyvinvointipalvelujen, tapahtumatuotannon ja tuotekehityksen kohdalla. (Rantanen 2012, 17-18.)

Tuotekehityksessä on suotavaa, että käyttäjätietoa saadaan aikaisessa vaiheessa, joka mahdollistaa siihen reagoinnin. Käyttäjien antaman palautteen tulee pohjautua kokeemukseen ollakseen mielekäästä. Kokemus voi syntyä prototyyppiä testaamalla tai esitellystä ideasta. Jotta saataisiin merkityksellistä palautetta, on käyttäjä tärkeää saada sitoutettua kehittämisprosessiin mukaan. Tästä käytetään nimitystä käyttäjän osallistuminen. Käyttäjien lisäksi myös yrityksen edustajia tulee saada mukaan osallistumaan. (Heiskanen, Hyvönen, Repo & Saastamoinen 2007, 1.)

Yksi tuotekehityksen avaintaidoista on käyttöä ja käyttäjiä koskeva tiedonkeruu. Käyttäjätiedon avulla tuotteesta voidaan luoda miellyttävä ja hyödyllinen tosiasiallisille käyttäjilleen (Hyysalo 2009, 11,18).

Käyttäjien osallistumista esim. tuotteen kehittämiseen perustellaan sillä, että tuotteiden ja palveluiden kehittäjillä ei ole sellaista tietoa ja osaamista kuin käyttäjillä. Käyttäjäkonteksti saattaa jäädä kehittäjille vieraaksi ilman käyttäjien osallistumista. (Virtanen, Suoheimo, Lamminmäki, Ahonen & Suokas 2011, 36.)

Käyttäjätiedon hankkimisessa haastattelut ovat tärkeitä. Ilman ihmisten omia tulkintoja ja toimiensa taustojen avaamista, on vaikea muodostaa kuvaa ihmisten haluista ja tekemisistä. Tämä on haastattelun vahvuus. Avainkysymys haastattelussa on ymmärrys siitä, minkälaisilla kysymystenmuotoiluilla ja haastattelutavoilla aiheesta ja kohderyhmältä saadaan paikkansapitävää tietoa. Haastattelujen avulla saadaan tietoa ainoastaan siitä, mistä ihmiset haluavat ja kykenevät puhumaan. Häpeälliseksi kokemistaan asioista ei haluta puhua tai asioista puhumista kierrellään. Tuotekehitykseen kuuluvassa haastattelussa riskinä voi olla se, että puhutaan enemmänkin siitä, mitä tulisi haluta ja tehdä, kuin mitä todellisuudessa halutaan ja tehdään. (Hyysalo 2009, 125-127.)

6 YHTEISELLÄ TIELLÄ -OPPAAN TOTEUTUS

6.1 Ideointi ja luonnostelu

VillaNuttu Oy:ltä esitettiin toive sijoitettujen lasten vanhemmille suunnatun oppaan kehittämisestä. Tarve oppaalle oli tullut esille VillaNuttuun sijoitettujen lasten ja nuorten vanhemmilta kerätystä asiakaspalautteesta sekä VillaNutussa tehtävän lastensuojelutyön kautta. Oppaan tarkoituksena on toimia yhtenä työvälineenä syventäen vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä. Tarkoituksena oli tehdä informatiivinen ja helppolukuinen opas. Tämän oppaan avulla vanhemmat saavat alkutilanteessa asianmukaista tietoa lastensuojeluyksikkö VillaNutusta sekä sen VillaSyli erityisyksiköstä, sijaishuollon aikaisesta vanhemmuudesta ja yhteistyöstä.

Tapasimme syksyllä 2013 VillaNuttu Oy:n kehittämis- ja hyvinvointipäällikön Juha Kyllin. Hän toimi yhteistyökumppanimme ja VillaNutun edustajana koko opinnäytetyöprosessin ajan. Perustimme asiantuntijaryhmän, joka koostui VillaNuttu Oy:n kolmesta ohjaajasta ja kahdesta vanhemmasta. Alustavasti keskustelimme oppaan sisältöä varten tehtävästä alkukartoituksesta niin vanhemmille kuin työntekijöille. Päätimme toteuttaa alkukartoituksen työntekijöille haastattelun avulla. Oppaasta päätettiin tehdä painotuote, joka olisi saatavana myös sähköisessä muodossa yrityksen nettisivuilta. Lisäksi sovimme, että oppaassa käytetään väreinä vihreää ja oranssia sekä VillaNuttu Oy:n logoa.

Oppaan ideoinnin ja luonnostelun kannalta merkityksellistä oli käydä tutustumassa VillaNutun tiloihin Paavolassa. Halusimme henkilökohtaisesti nähdä lastensuojeluyksikön, jotta tiedämme millaiseen ympäristöön olemme suunnittelemassa opasta.

Heti opinnäytetyöprosessimme aloituksesta lähtien haimme tietoa kirjallisuudesta ja tutkimuksista, vanhempien kokemuksista sijaishuollon aikaisesta vanhemmuudesta, tuotekehityksestä ja käyttäjälähtöisyydestä. Perehdyimme lastensuojelu-alan kirjallisuuteen, uusimpiin tutkimuksiin sekä vanhemmille suunnattuihin oppaisiin.

Halusimme muodostaa käsityksen siitä, millaista tietoa vanhemmat haluavat lapsensa sijoituksen aikana ja miten vanhemmat otetaan mukaan käyttäjälähtöiseen kehittämiseen. Perehdyimme myös psykoedukatiiviseen perhetyöhön muodostaaksemme käsityksen vanhempien saaman tiedon merkityksestä yhteistyölle sekä sijaishuollon aikaiseen vanhemmuuden tukemiseen.

Oppaan sisältöä ajatellen päätimme tehdä alkukartoituksen asiantuntijaryhmälle. Näin saisimme selville käyttäjien eli vanhempien ja työntekijöiden tarpeita ja odotuksia oppaan suhteen. Opas palvelee käyttäjiään parhaiten, kun sen suunnittelussa huomioidaan käyttäjien ominaisuudet, kyvyt ja tarpeet (Jämsä & Manninen 2000, 44). Halusimme tietää millaisesta tiedosta vanhemmat hyötyisivät sijoituksen eri vaiheissa. Päätimme käyttää alkukartoituksessa kolmea avointa kysymystä. (Liite 1) Kysymykset muotoituivat sen mukaan miten ajattelimme lapsen sijoituksen kulkevan ensihetkestä jälkihuoltoon asti. Toteutimme alkukartoituksen vanhemmille kyselylomakkeella ja työntekijöille ryhmäkeskustelulla. Ryhmäkeskustelussa haluttiin selvittää, millaisen tiedon työntekijät kokevat tärkeäksi vanhemmille sijoituksen ensivaiheessa, sijoituksen aikana sekä jälkihuollon aikana. Annoimme keskusteluun osallistuneille yhden kysymyksen kerrallaan pohdittavaksi ja keskusteltavaksi. Kuuntelimme keskustelua ja teimme samalla muistiinpanoja ja poimintoja heidän keskustelustaan.

Vanhemmille lähetettiin kyselylomake, jonka mukana oli saatekirje. (Liite 2) Kyselylomake sisälsi samat kolme avointa kysymystä kuin työntekijöille esitettiin ryhmäkeskustelussa (Kts. Liite 1). Vanhemmille ja työntekijöille suunnattu alkukartoitus toteutettiin keväällä 2014. Alkukartoituksen avulla saimme kuvan siitä, mitä oppaan todelliset käyttäjät toivoivat kehitettävän oppaan sisältävän. Oppaaseen toivottiin tietoa sijoituspaikasta sen säännöistä ja arvoista sekä arjenkulusta. Oppaassa toivottiin kerrottavan lapsen hoidosta, kasvatuksesta sekä omahoitajuudesta VillaSylissä. Yhteystiedot ja yhteydenpidon toteuttaminen koettiin myös tärkeäksi kertoa oppaassa. Oppaaseen toivottiin tietoa vanhemman tukemisesta lapsensa sijoituksen aikana sekä yhteistyön merkityksestä sijoituksen onnistumiselle. Jälkihuollon osalta toivottiin tietoa siitä mitä se tarkoittaa ja miten lapsi siitä hyötyy. Lisäksi jälkihuollon toteutumisen ehdoista ja sen kestosta toivottiin tietoa.

6.2 Kehittely

Kehittelyvaihe etenee luonnosteluvaiheessa tehtyjen ratkaisujen mukaisesti ja siihen kuuluu tuotteen tekemisvaihe. Tuotteesta tehdään prototyyppi, joka testataan. (Jämsä ym. 2000, 85.) Lähdimme kehittämään oppaan ensiversion sisältöä alkukartoituksesta saamiemme suuntaviivojen avulla. Vanhemmilta ja työntekijöiltä saatu tieto oli merkityksellistä ja erittäin tärkeää kehittävän oppaan kannalta. Saadun tiedon lisäksi oppaan asiasisällön valinnassa ja rajauksessa huomioimme aiemmat tutkimukset vanhempien kokemuksesta tiedon ja tuen saannista sijaishuollon aikana.

Valitsimme sisällöt oppaaseen alkukartoituksesta saamiemme toiveiden ja ideoiden perusteella. Käytimme myös omaa harkintaamme, sillä toiveita oppaassa käsiteltävistä asioista oli paljon enemmän mitä pystyimme ottamaan oppaaseen mukaan. Alkukartoituksen perusteella sekä pohjautuen opinnäytetyömme tavoitteisiin esille nousi viisi erilaista teemaa, joita lähdimme pohtimaan. Teemat olivat VillaNuttu sijoituspaikkana, kasvatus ja hoito VillaNutussa, vanhemmuus, yhteistyö ja jälkihuolto. Kokosimme teemojen alle asioita, jotka mielestämme sivusivat teemaa, ja joista koostimme oppaan alustavan sisällysluettelon (Liite 3). Sisällysluettelon lähetimme kommentoitavaksi opinnäytetyötä ohjaaville opettajille sekä yhteistyökumppanillemme. Saatujen kommenttien perusteella yhdistimme joitakin asiakokonaisuuksia saman yläotsikon alle. Lähdimme pohtimaan, miten teemat toteutuivat juuri VillaNutussa.

Tapasimme yhteistyökumppanimme oppaan kehittelyvaiheen aikana kaksi kertaa. Pidimme tiiviisti yhteyttä puhelimen ja sähköpostin välityksellä. Ensimmäisessä tapaamisessa yhteistyökumppanimme kanssa kävimme läpi materiaalia, jota käytimme oppaan sisältöjen kirjoittamisessa. Saimme yhteistyökumppaniltamme paljon sellaista materiaalia, jota ei ollut mistään muualta saatavissa kuin heidän omista papereistaan. Saamiamme materiaaleja hyödyntäen ryhdyimme koostamaan asiasisältöjä VillaNutun esittelyyn ja VillaSylissä tehtävään lastensuojelutyöhön. Toisessa tapaamisessa kävimme läpi oppaassa käytettäviä kuvia ja sovimme, että yhteistyökumppanimme lähettää meille sähköpostilla oppaassa käytettävän VillaNutun logon ja kuvia, joista valitsemme sopivimmat oppaaseen. Olimme aikaisemmin sopineet yhteistyökumppanimme kanssa, että oppaan koko on A5 ja noin neljän aukeaman pituinen eli sopivankokoinen luettavaksi ja vihkomainen. Tapaamisessa huomasimme

kuitenkin, että sivut olivat täynnä tekstiä eikä kuvia ollut vielä laitettu paikoilleen. Opas tulisi kärsimään pienestä koostaan, joten päätimme tehdä oppaasta isomman, johon saisi tulla useampi aukeama. Näin tekstiä tulee sopiva määrä yhdelle sivulle, mikä parantaa luettavuutta ja mahdollistaa kuvien käytön oppaan elävöittämisessä ja kirjoitetun tekstin tukena. Painotuotteen tuleva koko vaikuttaa typografian valintaan. Typografia ja koko puolestaan vaikuttavat tuotteen luettavuuteen. (Vilka & Airaksinen 2003, 52.)

Aloitimme varsinaisen oppaan kirjoittamisen keväällä 2014. Mukaan oppaaseen otettavan tiedon rajaaminen oli haastavaa ja tärkeintä oli saada tiivistettyä sisältöön lapsen sijoituksen alkuhetkellä vanhemmille oleellisin tieto. Oppaan sisältöjen kirjoittamisessa hyödynsimme lukemaamme tietoa Pitkäsen (2011) tutkimuksesta, Kujalan (2003) tekemästä oppaasta, Rutterin (1990) teoksesta, lastensuojelulaista sekä VillaNutun omista materiaaleista ja yhteistyökumppanin haastatteluista. Käytimme oppaan tekemiseen Microsoft Publisher ohjelmaa. Lähdimme liikkeelle käytettävistä väreistä ja fontista sekä sivunasetteluista. VillaNuttu toivoi, että käyttäisimme oppaassa väreinä oranssia ja vihreää, jotka toistuvat VillaNuttu Oy:n omissa logossa. Fontina päätimme käyttää samaa fonttia, jota on käytetty VillaNutun muissakin esitteissä, jotta sama tyyli jatkuisi yhtenäisenä läpi linjan. Ulkoasutyyli on osa yrityksen imagoa, jolla pyritään yrityksen painotuotevalikoiman yhtenäistämiseen (Jämsä ym. 2000, 57).

Oppaassa huomioimme, millaisia asiakkaat ovat oppaan käyttäjinä, millaisia tarpeita, kykyjä ja muita ominaisuuksia käyttäjäryhmällä on. Näin varmistetaan, että opas palvelee käyttäjiä parhaalla mahdollisella tavalla. (Jämsä ym. 2000, 44.) Alkuvaiheessa, kun lapsi on sijoitettu, tiedon vanhemmille pitää olla selkeää, ymmärrettävästi kerrottua ja alkutilanteeseen sopivaa. Tiedon määrän suhteen meidän tuli huomioida ihmisen kyky vastaanottaa ja käsitellä tietoa.

Asiasisältöjä kirjoittaessamme pyrimme välttämään käskevien ja syyllistävien lauseiden käyttöä. Vältimme myös ammattisanastoa ja oppikirjamaisuutta. Oppaassa kiinnitimme huomiota puhuttelutyyliin ja valitsimme käytettäväksi sinuttelun. Sinuttelu luo läheisen ja tuttavallisen sävyn tekstiin. Käsiteltävällä asialla, kirjoittajan ja vastaanottajan suhteella sekä mielikuvalla, joka halutaan luoda itsestä ja yhteisöstä, on vaikutusta sinuttelun valintaan. (Kankaanpää & Piehl 2011, 253.) Yhteisellä tiellä –oppaassa käsiteltävät asiat ovat lähtökohtaisesti arkaluontoista, mikä tarkoitti sitä, että sanat täytyi

valita oikein kirjoittaessamme opasta. Käytimme paljon aikaa siihen, miltä asiat kuulostivat luettaessa. Halusimme, että teksti on osoitettu suoraan lukijalle, jotta lukijan on helpompi sisäistää lukemaansa. Yhteisellä tiellä -oppaan lukija on vanhempi, minkä vuoksi päätimme puhua oppaassa lapsesta yksikössä. Halusimme välittää vanhemmalle tunteen, että oppaassa kerrotaan juuri hänen lapsesta eikä kenenkään muun lapsesta. Kerroimme oppaassa asioita VillaNutusta ja heidän toteuttamastaan lastensuojelutyöstä. Kirjoitimme tekstin siihen muotoon kuin VillaSylin työntekijä olisi kertojana. Oli luonnollista käyttää me-muotoa kerrottaessa VillaNutusta. Esimerkiksi tekstissä ”Teemme arjesta arvokasta kokemuksilla omista ja yhteisistä onnistumisista...” ja otsikoinnissa ”Näin me sen teemme”. Me-muoto tekee tekstin sävystä läheisemmän ja vuorovaikutteisemmän, kun taas organisaation nimi muuttaa tekstin virallisemmaksi (Kankaanpää ym. 2011, 253-254).

Mietimme paljon käyttämiämme otsikoita Yhteisellä tiellä -oppaassa. Hyvä otsikko kertoo tekstin olennaisen sisällön. Otsikolla voidaan kertoa tekstin tarkoituksesta ja näkökulmasta. Houkutteleva otsikko voi olla kielellisesti kaunis ja koskettaa lukijaa. (Kankaanpää ym. 2011, 167, 176.) Oppaan nimellä halusimme kuvata yhteistyön merkitystä lapsen sijoituksen onnistumisessa sekä tuoda esille VillaNutun toiminta-ajatusta, joka perustuu ajatukseen yhteisen tien etsimisestä lapsen sijoituksen onnistumiseksi.

Kuvan tarkoituksena on selvittää ja selittää tekstissä käsiteltäviä asioita. Tekstissä kuvan tarkoituksena on täydentää tai korostaa aihetta, jolloin tekstin vaikutus vahvistuu. Asiayhteys määrittelee, millainen kuva soveltuu mihinkin paikkaan. Kerrottava viesti saadaan lukijalle perille kuvan ja tekstin yhteisvaikutuksena siten, että kuva tukee sekä selittää tekstiä ja päinvastoin. (Loiri & Juholin 1998, 52-54.) Yhteisellä tiellä -oppaassa käytetyt kuvat saimme yhteistyökumppaniltamme valmiina. Mietimme aluksi, että olisimme käyneet itse ottamassa kuvia VillaNutussa, koska meillä oli ideoita siihen, millaiset kuvat olisivat hyviä oppaaseen. Luovuimme kuitenkin ajatuksesta, koska kuvien ottamiseen ja oppaassa käyttämiseen tarvittavien lupien saaminen nuorilta sekä heidän vanhemmiltaan olisi ollut haastavaa ja koska yhteistyökumppanimme kertoi heiltä löytyvän jo valmiiksi oppaaseen soveltuvia kuvia. Yhteisellä tiellä -oppaassa käytimme paljon kuvia ja teimme valintoja, mitkä kuvat toimivat niin, että ne tukevat tekstiä parhaalla mahdollisella tavalla.

Halusimme koota Yhteisellä tiellä –oppaan loppuun onnistumisen kokemuksia kertoaksemme vanhemmille sijoituksen hyödyistä ja mahdollisuudesta parempaan tulevaisuuteen sekä kannustuksena vanhemmille. Onnistumisen kokemukset ovat myös saavutuksia VillaNutulle sijoituspaikkana.

Halusimme koko kehittäelyvaiheen ajan tehdä hyvää ja loppuun saakka harkittua työtä. Pyrimme siihen, ettei tekstiin tarvitsisi tehdä lopussa suurempia muutoksia luettavuuden suhteen. Yhteisellä tiellä –oppaan ensiversio valmistui toukokuussa 2014.

6.3 Väliarviointi

Ensiversion valmistuttua lähetimme sen sekä työntekijöille että opettajille väliarviointiin. Tuotekehittelyssä tarvitaan arviointia ja palautetta. Paras menetelmä on valmisteluvaiheessa tapahtuva tuotteen esitestaus. Testaukseen voivat osallistua asiakkaat ja tuotteen tilaajat. (Jämsä ym. 2000, 80.)

Alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen pyysimme oppaan ensiversiosta väliarvioinnin vain työntekijöiltä ja opettajilta. Arviointi annettiin sähköpostin välityksellä ja pyysimme antamaan vapaamuotoisesti palautetta, kommentteja ja parannusehdotuksia oppaan ensiversiosta. Kävimme oppaan läpi opettajien kanssa yhteisessä palaverissa. Opettajat kiinnostavat huomiota oppaassa käytettyihin kuviin ja pyysivät vielä miettimään joidenkin kuvien kohdalla, voiko kuvasta tunnistaa siinä olevan lapsen henkilöllisyyden. Opettajat kiinnostivat myös huomiota lapsi –sanon käyttöön oppaassa. Puhuttaessa jälkihuollosta käytimme sanaa nuori, sillä lapsi, joka on lähes täysi-ikäinen jälkihuollon piirissä oleva, mielletään nuoreksi. Luettaessa opasta lapsi -sanon vaihtuminen nuoreen kiinnitti liikaa huomiota. Oppaassa kerromme lapsen eron vaiheista, joita lapsi voi käydä sijoitusprosessin aikana läpi. Opettajat miettivät syytä tähän. Yhteistyökumppanimme toive oli, että lapsen käymät eron vaiheet esitellään oppaassa, jotta vanhemmilla on realistinen kuva siitä, miten lapsi voi reagoida sijoituksen aikana. Tieto eron vaiheista ja lapsen reaktioista auttaa vanhempia ymmärtämään ja kohtaamaan, ottamaan vastaan lapsensa reaktiot. Lapsen eron vaiheista voitaisiin puhua myös kriisin vaiheina, mutta halusimme tietoisesti välttää kriisi –sanon

käyttöä oppaassa. Sanana kriisi on hyvin negatiivinen ja kova, emmekä halunneet välittää vanhemmille kuvaa siitä, että sijoitus olisi aina kriisi.

Saimme yhteistyökumppaniltamme sähköpostin välityksellä asiantuntijaryhmän väliarvioinnin. Hän oli koonnut yhteen työntekijöiltä tulleet kommentit ja parannusehdotukset. Työntekijät ja opettajat olivat kiinnittäneet samoihin oppaan epäkohtiin huomiota. Muutosta ehdotettiin kuviin, joissa esiintyi pieniä lapsia sekä lapsi – ja nuori –sanojen käyttämiseen. Työntekijöiltä tuli toive käyttää oppaassa selkeästi jompaakumpaa termiä. Työntekijät toivoivat myös, että lisäisimme oppaaseen tarkkoja eurosummia lapsen saamista viikko- ja vaaterahoista. Yhteistyökumppanimme toivoi vanhemman eron vaiheista tietoa oppaaseen. Työntekijöiden mielestä Yhteisellä tiellä – oppaan sisältö oli hyvä ja tyyli tunteisiin vetoava. Positiivista palautetta saimme siitä, että lapsen eron vaiheet oli esitelty oppaassa. Kaiken kaikkiaan opas sai erittäin hyvää palautetta.

Lisäksi pyysimme arvioinnin suomen kielen ja viestinnän opettajalta, joka arvioi oppaan kieliasua ja visuaalista ilmettä. Hänen mielestään opas oli lämminhenkinen tyyliltään ja toi perusinformaation vanhemmille mukavassa hengessä. Saimme myös positiivista palautetta onnistuneesta otsikoinnista.

Päätimme jättää pyytämättä väliarvioinnin vanhemmilta. Mielestämme kunnollisen arvioinnin saaminen vanhemmilta valmiista oppaasta oli tärkeämpää kuin väliarvioinnin pyytäminen myös heiltä. Emme halunneet kehittämistyöhön mukaan saamiemme vanhempien kokevan osallistumisestaan liian raskaaksi useiden arviointilomakkeiden täyttämisen ja palauttamisen vuoksi.

6.4 Viimeistely

Tuotteen valmistuessa eri versioiden jälkeen, käynnistyy sen viimeistely. Tuote viimeistellään koekäytöstä saadun tiedon sekä palautteiden pohjalta. Tuotetta voidaan korjata ja viimeistellä yksityiskohtia. Viimeistelyvaiheessa aikaansaadaan käyttövalmis tuote. (Jämsä ym. 2000, 81, 85.)

Saamamme väliarvioinnin ja parannusehdotusten perusteella teimme joitain muutoksia oppaaseen. Kuvien suhteen saamamme palaute sai meidät pohtimaan kuvien käyttöä vielä tarkemmin. Kysyimme yhteistyökumppanimme mielipidettä kuvista, sillä käyttämämme kuvat oppaassa olivat heidän omistamiaan. Kävimme keskustelua siitä, onko käyttämistämme kuvista mahdollista tunnistaa niissä esiintyviä lapsia. Keskustelun pohjalta päätimme korvata yhden kuvan toisella kuvalla. Lapsi ja nuorisanojen käytön suhteen pohdimme, miksemme voisi puhua koko ajan lapsesta, sillä lapsi on vanhemmalleen lapsi, vaikka hän olisi jo 50-vuotias. Tästä syystä päätimme käyttää lapsi –sanaa kaikissa oppaan kohdissa. Työntekijät toivoivat, että käsittelisimme oppaassa vanhemman kriisin vaiheita. Päädyimme kertomaan vanhemmuudesta ja tunteista ja lisäsimme tekstiin myös linkin, josta vanhempi löytää lisää tietoa.

Tapasimme yhteistyökumppanimme ja kävimme väliarvioinnin pohjalta viimeistelemämme oppaan sivu sivulta läpi. Perustelimme, miksi olimme tehneet tietyt valinnat ja miksi halusimme kirjoittaa asiat oppaassa niin kuin ne on kirjoitettu. Tapaamisessa pyysimme käyttöömmme uusia kuvia. Oppaassa kuvat ja teksti eivät tukeneet toisiaan, sillä kuvat eivät vastanneet tekstin asiasiltöä. Saimme yhteistyökumppaniltamme uusia kuvia, jotka sopivat oppaan asiasisältöihin paremmin ja vastasivat VillaSyliin sijoitettujen lasten ikäryhmää.

Muokkasimme kuvia sekä tarkastimme, että kuva on perustellusti laitettu paikalleen oppaaseen. Yhteistyökumppanimme toiveesta lisäsimme oppaaseen vielä muutaman asiasisällön liittyen lasten saamiin viikko-, ja vaaterahoihin. Tekemiemme muutosten jälkeen lähetimme valmiin oppaan yhteistyökumppanillemme heinäkuussa 2014.

Olimme sopineet yhteistyökumppanimme kanssa, että he hoitavat oppaan painattamisen käyttämällään painoliikkeellä. Kesälomien vuoksi oppaan painaminen kuitenkin kesti pidempään kuin olimme suunnitelleet ja aikataulumme venyi muutamalla viikolla. Valmiit oppaat saimme painosta elokuussa 2014.

7 ARVIOINTI

7.1 Yhteisellä tiellä -oppaan arviointi

Tavoitteena oli kehittää uusi opas käyttäjälähtöisesti VillaNutun erityisyksikkö VillaSyliin sijoitettujen lasten vanhemmille. Oppaan tarkoituksena on toimia yhtenä työvälineenä syventäen vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä. Tarkoituksena oli tehdä informatiivinen ja helppolukuinen opas. Tämän oppaan avulla vanhemmat saavat alkutilanteessa asianmukaista tietoa lastensuojeluyksikkö VillaNutusta sekä sen VillaSyli erityisyksiköstä, sijaishuollon aikaisesta vanhemmuudesta ja yhteistyöstä.

Pyysimme valmiista oppaasta arvioinnin kehittämistyössä mukana olleilta vanhemmilta ja työntekijöiltä. Pyysimme kirjallisen arvioinnin, jossa kysyttiin millaista tarvittavaa tietoa oppaasta saa sijoituksen ensihetkeen, miten oppaasta saatava tieto edistää yhteistyön käynnistymistä vanhempien ja VillaSylin välillä, millaiseksi oppaan ulkoasu ja luettavuus koetaan ja miten vanhempi/työntekijä otettiin huomioon oppaan suunnittelussa ja kokiko hän pystyneensä vaikuttamaan siihen, millainen oppaasta tuli. Tarjosimme myös mahdollisuuden vapaaseen palautteen antamiseen. (Liite 4)

Yhteisellä tiellä –opas on kehitetty käyttäjälähtöisesti. Kun tuote on käyttäjälähtöisesti tuotettu, vastaa se käyttäjän tarpeita (Rantanen 2012, 17-18). Oppaan todelliset käyttäjät olivat mukana kehittämässä opasta alusta asti ja vaikuttivat siihen, millainen oppaasta tuli. Tuotteen todelliset käyttäjät otettiin mukaan heti alusta alkaen eikä pyydetty pelkkää palautetta jo kehitellystä tuotteesta.

”Koin voivani vaikuttaa oppaan suunnitteluun.”

Tiedon välittäminen vanhemmille mahdollistaa vanhempien ja sijaishuollon työntekijöiden kumppaneina toimimisen lapsen asioissa. Kumppaneina vanhemmillakin on oltava tietoa, miten ja miksi työtä tehdään, voidakseen tehdä omalta osaltaan työtä lapsen edun mukaisesti. (Immonen ym. 2013, 11.) Arvioinnin perusteella opas täyttää sille asetetut tavoitteet informatiivisuuden ja helppolukuisuuden osalta. Oppaassa ei ole

käytetty ammattisanastoa ja oppikirjamaisuutta on vältetty. Opas on selkeä, ja tekstiä on sopivasti. Arvioinnissa opasta kuvattiin helppolukuiseksi ja kuvia ja värejä hyviksi. Oppaan kuvitus keventää ja elävöittää tekstiä. Kuvat tukevat kirjoitettua tekstiä, jolloin lukijan on helpompi sisäistää lukemansa. Arvioinnin perusteella oppaaseen on saatu tiivistettyä erinomaisesti kaikki tarvittava tieto.

”Teksti on selkeää ja riittävän napakkaa, ei turhia jaarituksia.”

”Kuvat keventävät opasta, ja tekstiä on sopivan verran.”

Oppaasta vanhemmat saavat tarpeellista tietoa sijoituksen ensihetkeen. Arvioinnin mukaan oppaan avulla vanhemmat ymmärtävät yhteistyön merkityksen ja saavat yleisinformaatiota paikasta, jonne heidän lapsensa on sijoitettu. Opas antaa hyvin tietoa vanhemmille siitä, mitä tapahtuu sijoituksen aikana VillaSylissä. Oppaasta saatavan tiedon avulla vanhempi ymmärtää ja kestää uutta elämäntilannetta. Tieto auttaa vanhempia ymmärtämään vaikeaa tilannetta, ehkä lohduttaa ja antaa tukea ja auttaa kestämään omia tunteita. Opas onnistuu vastaamaan moniin vanhemman mielessä pyörivään kysymykseen ja antaa ytimekkäästi selityksiä mielessä myllertäville ajatuksille. Arvioinnin mukaan oppaasta saatava tieto vähentää vanhempien epätietoisuutta, eikä tietoa lastensuojelusta lähdetä etsimään esimerkiksi internetin keskustelupalstoilta.

”Kaikki faktatieto poistaa aina epäluuloja.”

”Opasta on helppo lukea rauhassa kun itse niin haluaa toisin kuin jos Villanutun työntekijän kanssa keskustellessa voi mennä tärkeät asiat ohi.”

VillaNuttu Oy saa oppaasta uuden työvälineen, joka edesauttaa vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön käynnistymistä ja sen syventymistä lapsen sijoituksen aikana. Arvioinnin perusteella oppaasta ilmenee se, että sijoituspaikka tarvitsee vanhempia, koska muuten yhteistyö ei onnistu niin hyvin. Arvioinnin mukaan opas on totuudenmukainen ja antaa hyviä neuvoja vanhemmille miten heidän kannattaa suhtautua tilanteeseen ja miten he voivat omalla toiminnallaan edesauttaa sitä, että lapsen sijoitus onnistuu mahdollisimman hyvin. Saadun arvioinnin mukaan VillaSylä

saa hyvä työkalun käyttöönsä, joka varmasti auttaa vanhempia. Oppaan avulla VillaSyli pääsee tekemään entistäkin parempaa yhteistyötä vanhempien ja perheiden kanssa. Oppaasta saatava tieto auttaa vanhempia ymmärtämään, ettei huostaanotto ole paha asia, vaan voi olla myös paras mahdollinen ratkaisu. Tämä edesauttaa yhteistyön käynnistymistä vanhempien ja VillaSylin työntekijöiden välillä.

”Opas kertoo, että lapsen sijoituksen aikana on ensiarvoisen tärkeää tehdä yhteistyötä vanhempien/perheen kanssa.”

Opas nostaa VillaNuttu Oy:n imagoa laadukkaita lastensuojelupalveluita tarjoavana yrityksenä. VillaNuttu on hyödyntänyt lastensuojelun laatusuosituksessa (Lavikainen ym. 2014) olevaa kokemusasiantuntijuutta kehittämistyössään. Opas on saatavilla helposti sähköisenä versiona yrityksen nettisivuilta, jolloin se on kaikkien luettavissa. VillaNuttu erottuu uuden oppaan myötä edukseen, sillä kaikilla lastensuojeluyksiköillä ei ole tarjota vanhemmille suunnattua opasta. Se, että vanhemmille on tarjolla tietoa, lisää VillaNutun tarjoaman palvelun laadukkuutta.

VillaNuttu Oy voi jatkossakin kehittää toimintaansa ja palveluitaan käyttäjälähtöisen kehittämisen avulla ja hyödyntäen lasten ja vanhempien kokemusasiantuntijuutta. Käyttäjälähtöisellä tiedon tuottamisella ja kehittämisellä saadaan esille käyttäjien aito kokemus ja tietämys asioista. Käyttäjälähtöinen kehittäminen on toimiva tapa luoda uusia tuotteita, palveluita ja toimintamalleja. Näin käyttäjien tarpeisiin pystytään vastaamaan parhaalla mahdollisella tavalla. Jatkokehittämisideana voitaisiin kehittää opas myös avohuollon tukitoimena sijoitettujen lasten vanhemmille. Yhteisellä tiellä – opasta voitaisiin toimittaa sosiaalityöntekijöille jaettavaksi vanhemmille suunniteltaessa lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle.

Saamamme palautteen ja arvioinnin perusteella voidaan todeta, että opas on erittäin hyödyllinen ja tulee tarpeeseen.

”...todella loistava, harmi kun meidän aikana sitä ei ollut.”

”Opas antaa arvon vanhemmille ja pitää vanhempia sijoituksen aikanakin tärkeinä.”

7.2 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Opinnäytetyöprosessi lähti liikkeelle aiheenvalinnalla. Opinnäytetyöhön oli helppo tarttua, koska aihe sijoittui lastensuojelun työkentälle ja oli mielenkiintoinen sekä merkitykseltään tärkeä. Lastensuojelu aiheena on ajankohtainen. Siitä puhutaan ja kirjoitetaan paljon ja siitä on tarjolla runsaasti uutta tutkimustietoa. Tätä päivää on myös kokemustiedon hyödyntäminen lastensuojelun työkentällä. Tarve vanhemmille suunnatusta oppaasta oli ilmeinen, mikä oli tärkeä peruste opinnäytetyön toteuttamiseen. Mielestämme opinnäytetyön aiheenvalinta oli erittäin onnistunut.

Opinnäytetyön tietoperusta on toimiva. Käyttämäämme kirjallisuutta ja tutkimuksia on ollut hyvin tarjolla, johtuen aiheen ajankohtaisuudesta. Käytimme luotettavia ja uusia lähteitä tietoperustassa, jolla perustelemme oppaan sisällölliset valinnat.

Oppaan kehittämisessä tavoitteenamme oli mukaila Jämsän ja Mannisen (2000) tuotteistamisen vaiheita teoksessa Osaamisen tuotteistaminen sosiaali- ja terveysalalla. Tuotteistamisen vaiheet ovat ongelmien ja kehittämistarpeiden tunnistaminen, ideavaihe, luonnosteluvaihe, tuotteen kehittäminen ja tuotteen viimeistely. Kirjan vaiheita seuraten oppaan kehittäminen oli helppo toteuttaa. Kirjassa vaiheet on kuvattu selkeästi, minkä vuoksi oppaan kehittäminen eteni järjestelmällisesti alusta loppuun asti.

Opas kehitettiin yhteistyössä oppaan tilaajan VillaNuttu Oy:n kanssa. Teimme tiivistä yhteistyötä Juha Kyllin kanssa, joka toimi yhteistyökumppanina opinnäytetyöprosessissa. Yhteistyö oli sujuvaa ja antoisaa. Aina tarvittaessa saimme tukea ja aikaa keskustelulle. Saamamme palautteen mukaan yhteistyömme oli hyvää ja pystyimme yhdessä ideoimaan ja kehittämään opasta. Opinnäytetyöprosessimme aikana VillaNuttu kehitti toimintaansa. Koimme haasteellisena tehdä opasta keskellä muutosprosessia. Opas kohdennettiin VillaNutun uuteen erityisyksikkö VillaSyliin, jota ei opinnäytetyöprosessimme alkaessa vielä ollut. Yhteistyökumppanimme kertoi meille VillaSylistä ja saimme käyttöömmme materiaaleja, joiden avulla tutustuimme yksikköön.

Haasteena Yhteisellä tiellä –oppaan kehittämisessä koimme aikataulussa pysymisen. Olimme tehneet selkeän aikataulun opinnäytetyön tekemiseen. Kun yhteistyössä on

mukana useita ihmisiä, jolla on omat kiireet, täytyy pystyä joustamaan ja tekemään kompromisseja. Opinnäytetyöprosessimme alussa syksyllä 2013 aikataulumme piti hyvin, mutta keväällä 2014 aikataulu venyi. Tärkeää on pyrkiä pitämään kiinni sovitusta päivämäärästä ja asetetuista tavoitteista.

8 POHDINTA

Oppimistavoitteenamme oli valmistaa tuotekehitysprosessina opas käyttäjälähtöisesti ja sosiaalialan arvojen mukaisesti. Halusimme myös syventää tietoaamme sijaishuollosta ja vanhempien, sekä vanhemmuuden tukemisesta sen aikana. Oppimistavoitteenamme oli kehittää asiakastyön sekä sosiaalialan eettistä osaamista, jotka ovat sosionomin kompetensseja.

Mielestämme opas kehitettiin käyttäjälähtöisesti. Saimme tuotekehitysprosessiin mukaan kehittämämme tuotteen todellisia käyttäjiä. Otimme tuotteen käyttäjät mukaan heti alusta alkaen emmekä pyytäneet pelkkää palautetta jo kehitetystä tuotteesta. Onnistuimme kehittämään oppaan käyttäjälähtöisesti, koska saamamme palautteen mukaan yhteistyössä mukana olleet kokivat pystyneensä vaikuttamaan siihen, millainen oppaasta tuli. Emme pyytäneet vanhemmilta väliarviointia oppaasta, sillä emme halunneet, että vanhemmat kokisivat liian raskaaksi tai vaikeaksi olla yhteistyössä mukana. Jälkikäteen mietittynä, olisiko sittenkin ollut hyvä pyytää väliarviointi myös heiltä, olisiko se jopa sitouttanut vanhempia enemmän yhteistyöhön ja viestittänyt, että heidän mukanaolo koetaan tärkeäksi. Mietimme lisäksi sitä, olisivatko puhelinhaastattelut toimineet tiedonhankinnassa ja arvioinnin keräämisessä vanhemmilta paremmin kuin kyselylomakkeet. Työntekijöiltä saamamme loppuarvioinnin perusteella käyttäjälähtöisyys toteutui hyvin alkukartoituksessa mukana olleiden työntekijöiden kohdalla. Onnistuimme huomioimaan yhteistyökumppanimme VillaNuttua oppaan suunnittelussa ja kehittämisessä. Opinnäytetyössämme täyttyy Oulun seudun ammattikorkeakoulun tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta. Käyttäjien tarpeet ja näkökulma otetaan huomioon oppaan suunnitteluvaiheessa ja sitä kehitetään ja arvioidaan yhteistyössä. (OAMK 2013, viitattu 20.11.2013.)

Oppimistavoitteenamme oli valmistaa tuotekehitysprosessina opas sosiaalialan arvojen mukaisesti. Eettinen osaaminen korostui erityisesti opinnäytetyömme teossa. Saimme käyttöömmme paljon luottamuksellista materiaalia. Heti yhteistyömme alkaessa VillaNutun kanssa, allekirjoitimme vaitiolovelvollisuuslomakkeen, jossa sitouduimme olemaan vaitiolovelvollisia kaikissa VillaNuttua, sijoitettuja lapsia ja heidän

vanhempiaan koskevissa asioissa. Pyrimme olemaan todella tarkkoja suojataksemme lasten ja vanhempien yksityisyyttä, esimerkiksi uudelleen nimesimme saamamme kuvat, koska niissä saattoi näkyä lapsen nimi. Huolehdimme siitä, että hävitämme opinnäytetyötämme varten saamamme materiaalit opinnäytetyömme valmistuttua. Vanhemmat olivat mukana tuotekehitysprosessissa nimettöminä, koska halusimme tarkoituksella säilyttää vanhempien yksityisyyden. Vanhemmilta tietoa kysyessä meidän täytyi olla erityisen herkkiä, esim. kysymyksen asettelussa, koska lastensuojelu on asiana monille vaikea, varsinkin vanhemmille.

Oppimistavoitteenamme oli syventää tietoamme sijaishuollosta ja vanhempien, sekä vanhemmuuden tukemisesta sen aikana. Koemme tietämyksemme laajentuneen sijaishuollosta sekä vanhemmuudesta sijaishuollon aikana. Ymmärryksemme siitä, miten tärkeää yhteistyö lapsen onnistuneen sijoituksen kannalta on, lisääntyi merkittävästi opinnäytetyöprosessin aikana. Kokoamamme tietoperusta onnistui hyvin. Luimme paljon lastensuojeluun ja erityisesti sijaishuollon aikaiseen vanhemmuuteen liittyvää kirjallisuutta ja tutkimuksia. Tietoperustalla perustelemme onnistuneesti oppaan sisältöä.

Opinnäytetyömme projektiluontoisuus tuki ammatillista kasvuamme. Sosionomeina meidän pitää osata työskennellä asiakas edellä tukemalla asiakasta osallistavaan vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Eettinen osaaminen on ammattimme tärkeimpiä kompetensseja, koska kaikki mitä teemme sosionomeina pohjautuu sosiaalialan arvoihin ja ammattieettisiin periaatteisiin. Vuorovaikutustaitomme kehittyivät haastatellessamme tuotekehitysprosessin aikana työntekijöitä ja toimiessamme tiiviissä yhteistyössä tuotteen tilaajan kanssa. Tärkeänä oppina opinnäytetyöprosessissa oli se, kuinka tärkeää on oman mielipiteensä esittäminen ja sen perusteleminen. Opimme tuomaan mielipiteitämme ja näkemyksiämme asioista esille rakentavalla tavalla ja perustellen. Vaikka varsinaisena oppimistavoitteenamme ei ollutkaan kehittää reflektiivistä kehittämisen- ja johtamisosaamista, korostui se tämän opinnäytetyön aikana. Olimme aktiivisesti mukana kehittämässä uutta opasta moniammatillisessa yhteistyössä.

Mielestämme oppaasta tuli hyvä ja saavutimme sille asetetut tavoitteet. Uskomme, että Yhteisellä tiellä –opas poistaa vanhempien kielteisiä käsityksiä lastensuojelutyöstä ja luo myönteisempää kuvaa vanhemmille ylipäätään lastensuojelusta. Halusimme tehdä

oppaasta lämminhenkisen, jossa vanhempia ei syyllistetä. Pyrimme asettumaan lukijan asemaan ja miettimään, miltä asiat kuulostavat luettaessa, ettemme vanhingossakaan esitä asioita ylhäältä päin käskevään sävyyn tai loukkaa muuten vanhempaa. Emme ole täysin tyytyväisiä oppaan kuvitukseen. Kuvituksessa teimme parhaamme niillä kuvilla, joita käyttöömme annettiin. Kuvamateriaaliimme nähden onnistuimme mielestämme kuitenkin saamaan kuvituksesta oppaaseen sopivan.

Suoriuduimme Yhteisellä tiellä -oppaan kehittämisestä erinomaisesti siihen nähden, ettei kummallakaan ollut aikaisempaa kokemusta kehittämistyöstä eikä painotuotteen tekemisestä. Keskinäinen yhteistyömme sujui moitteettomasti koko opinnäytetyöprosessimme ajan. Pystyimme tekemään yhdessä päätöksiä ja jakamaan työtä. Työskentelymme oli tiivistä, pohdimme ja toteutimme yhdessä asioita. Meille oli alusta asti selvää, että yhteistyössä kehitettävä opas on tärkeä ja siihen panostetaan. Se, että pidimme opasta tärkeänä, motivoi meitä työskentelemään oppaan eteen. Olemme olleet osana viemässä eteenpäin käyttäjälähtöisyyttä, kokemusasiantuntijuuden hyödyntämistä sekä lisäämässä vanhempien osallisuuden toteutumista lastensuojelutyössä. Koemme, että tämä on askel oikeaan suuntaan kohti vanhempien ja työntekijöiden aitoa yhteistyötä ja lapsen edun mukaista lastensuojelutyötä.

Opinnäytetyö on vienyt eteenpäin ammatillista kasvuamme. Käsitksemme siitä, että haluamme työskennellä lapsiperheiden kanssa ja edistää heidän hyvinvointiaan, on vahvistunut. Opinnäytetyön myötä uskomme, että osaamme sosionomeina ottaa huomioon vanhemmat entistäkin paremmin työssämme sosiaali- ja terveysalalla.

LÄHTEET

Berg, L. 2009. Psykoedukatiivinen perhetyö. Teoksessa: Hentinen, K., Iija, A. & Mattila, E. (toim.) Kuuntele minua – mielenterveyshäiriöiden käytännön menetelmiä. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Eduskunta. Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaalihoitolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. HE 164/2014 vp. Viitattu 25.9.2014, <http://217.71.145.20/TRIPviewer/show.asp?tunniste=HE+164/2014&base=erhe&palvelin=www.eduskunta.fi&f=WORD>.

Heiskanen, E., Hyvönen, K., Repo, P. & Saastamoinen, M. 2007. Käyttäjät tuotekehittäjinä. Tekes. Teknologiakatsaus 216/2007. Viitattu 13.12.2013, http://www.tekes.fi/Julkaisut/kayttajat_tuotekehittajina.pdf.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hoikkala, S. & Heinonen, H. 2013. Samalla puolella? Näkökulmia perheiden jälleenyhdistämiseen lastensuojelussa. Lastensuojelun Keskusliitto. Viitattu 19.11.2013, http://www.lskl.fi/files/1990/Samalla_puolella_Nakokulmia_perheiden_jalleenyhdistamiseen_lastensuojelussa.pdf.

Hyysalo, S. 2009. Käyttäjä tuotekehityksessä. Tieto, tutkimus, menetelmät. Helsinki: Otavan Kirjapaino Oy.

Immonen, E., Häkkinen, L. & Moilanen, T. 2013. Takaisin kotiin. Vertaistukiryhmä vanhemmille, kun lapsen sijoitus päättyy. Viitattu 4.12.2013, http://www.hanemedia.com/pelaviola/Takaisin_kotiin/files/assets/basic-html/page1.html.

Jämsä, K. & Manninen, E. 2000. Osaamisen tuotteistaminen sosiaali- ja terveysalalla. Vantaa:Tummavuoren kirjapaino Oy.

Kankaanpää, S. & Piehl, A. 2011. Tekstintekijän käsikirja. Opas työssä kirjoittaville. Helsinki:Saarijärven Offset Oy.

Kujala, V. 2003. Jaetun vanhemmuuden mahdollisuudet. Sijoitettujen lasten vanhempien ryhmätoiminnan opas. Helsinki:Sininauhaliitto.

Laakso, R. 2009. Arjen rutiinit ja yllätykset – etnografia lastenkotityössä. Tampere:Tampereen yliopisto paino.

Laakso, R. 2012. Vanhempien kanssa tehtävä työ ja moraalikysymykset lastenkodissa. Teoksessa: Forsberg, H. & Autonen-Vaaraniemi, L. (toim.) Kiistanalainen perhe, moraalinen järkeily ja sosiaalityö. Tampere:Vastapaino.

Lastensuojelulaki 417/2007.

Lavikainen, M., Puustinen-Korhonen, A. & Ruuskanen, K. 2014. Lastensuojelun laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2014:4. Viitattu 22.9.2014, http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=9882186&name=DLFE-30055.pdf.

Loiri, P. & Juholin, E. 1998. HUOM! Visuaalisen viestinnän käsikirja. Helsinki:Inforviestintä Oy.

OAMK. 2014. Yksiköt ja tki-toiminta. Viitattu 6.1.2014, https://oiva.oamk.fi/tietoa_opiskelusta/tki-toiminta/yksikot_ja_tki-toiminta/.

Pitkänen, M. 2011. Vastuun paikka! – Vanhempien tukeminen lapsen huostaanotossa. Soccan ja Heikki Waris-instituutin julkaisusarja nro. 26. Helsinki:Socca.

Rantanen, T. & Lassila, S. (toim.) 2012. Käyttäjälähtöisyyttä oppimassa – SYMBIO Living Lab –hankeen kokemuksia käyttäjälähtöisestä tapahtumatuotannosta. Vantaa: Multiprint.

Rantanen, T. 2012. Käyttäjälähtöisyyden käsite ja käyttäjälähtöinen tapahtumatuotanto. Teoksessa Rantanen, T. & Lassila, S. (toim.) 2012. Käyttäjälähtöisyyttä oppimassa – SYMBIO Living Lab –hankeen kokemuksia käyttäjälähtöisestä tapahtumatuotannosta. Viitattu 13.12.2013, <http://www.haaga-helia.fi/fi/uutiset/2012/uusi-julkaisu-kayttajalahtoisyytta-oppimassa-2013-symbio-living-lab-hankkeen-kokemuksia-kaeyttaejaelahtoeisestae-tapahtumatuotannosta>.

Rutter, B. 1990. Lapsiko sijaishotiin? Helsinki:Otava.

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki:Kustannusosakeyhtiö Tammi.

VillaNuttu. 2014. VillaSyli. Viitattu 9.9.2014, <http://www.villanuttu.fi/palvelut/villasyli/>.
Yhteystiedot. Viitattu 22.9.2014, <http://www.villanuttu.fi/yhteystiedot/>.

Virtanen, P., Suoheimo, M., Lamminmäki, S., Ahonen, P. & Suokas, M. 2011. Matkaopas asiakaslähtöisten sosiaali- ja terveystalvelujen kehittämiseen. Tekesin katsaus 281/2011. Viitattu 13.12.2013, <http://www.tekes.fi/Julkaisut/matkaopas.pdf>.

LIITTEET

Liite 1: Alkukartoituksen haastattelulomake vanhemmille ja työntekijöille

Liite 2: Saatekirje vanhemmalle

Liite 3: Alustava sisällysluettelo

Liite 4: Yhteisellä tiellä –oppaan loppuarviointilomake

**ALKUKARTOITUKSEN HAASTATTELULOMAKE
VANHEMMILLE JA TYÖNTEKIJÖILLE**

LIITE 1

1. Mistä tiedosta vanhemmat hyötyisivät heti sijoituksen ensivaiheessa?
2. Mitä tietoa vanhemmat haluavat lapsen sijoituksen aikana?
3. Mistä tiedosta vanhemmat hyötyisivät jälkihuoltoon liittyen?

Hei, hyvä vanhempi.

Lähestymme sinua, koska VillaNuttu Oy haluaa kehittää vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä. Toivoisimme sinut mukaan yhdessä kehittämään opasta vanhemmille, joiden lapsi on sijoitettu VillaNuttuun.

Opas on suunnattu vanhemmille ja sen tarkoituksena on välittää tietoa VillaNutusta lastensuojeluyksikkönä sekä vanhempien tarpeelliseksi kokemaa tietoa tilanteesta, jossa lapsi sijoitetaan kodin ulkopuolelle.

Haluamme kuulla sinulta vanhempana ajatuksia ja toiveita oppaan sisältöä ajatellen. Haastattelusta saamiamme ideoita ja ajatuksia käytämme oppaan ensiversiota tehdessämme. Jotta opas palvelisi vanhempia parhaalla mahdollisella tavalla, pyydämme sinut myös mukaan arvioimaan ja antamaan palautetta niin oppaan ensiversiosta kuin itse valmiista oppaasta.

Juha Kylli toimii yhteistyökumppanimme VillaNuttu Oy:sta.

Olemme Oulun seudun ammattikorkeakoulun sosiaalialan opiskelijoita ja teemme oppaan opinnäytetyönämme.

Opiskelijoina meitä sitoo vaitiolovelvollisuus. Kaikki käymämme keskustelut ovat luottamuksellisia ja niistä saatua tietoa käytämme ainoastaan opinnäytetyön tekemiseen.

Avustasi kiittäen,

Tarja Häkkinä ja Saara Kangas. Sosionomi opiskelijat.

VillaNuttu Oy

- esittely
- talon tavat, arki, päivärytmi, koulun käynti
- kerrotaan, että olemassa säännöt, jotka käydään nuoren kanssa läpi
- vierailuajat, yhteydenpito (mikä merkitys näillä on)
- omahoitajuus

Miksi lapsi sijoitetaan?

- hyödyt
- ei tehdä kiusalla

Kasvatus ja hoito VillaNutussa

- mitä tehdään, miten ja miksi
- säännöistä kiinni pitäminen

Vanhemmuus (vanhemmuutesi täällä)

- vanhemmuus ei lopu
- kumppanuus
- vanhempien kokemat tunteet sijoituksen aikana
- vanhemman oikeus asiakassuunnitelmaan
- tuki muille perheenjäsenille
- VOIKUKKIA

Yhteistyö (Merkitys sijoituksen kannalta)

- viranomaiset – työntekijät – vanhemmat
- toimiminen samalla puolella
- yhteen hiileen puhaltaminen
- hyvistä sekä huonoista asioista puhutaan
- tavoitteena aina perheen jälleen yhdistäminen

Jälkihuolto

- kenellä oikeus jälkihuoltoon
- mitkä ovat ehdot jälkihuoltoon
- psykososiaalinen tuki VillaNutussa

- itsenäistymisvarat
- velvollisuudet ja oikeudet
- miten jälkihuollosta hyötyy
- tapausesimerkki taloudellisista tuista, joita perhe/nuori voi saada

Taustalla vaikuttaa Riitta Laakson väitöskirja. Väitöskirjassa Laakso on jakanut lastenkotityössä vanhempien kanssa tehtävän työn kumppanuuteen, kasvuun ja hoitoon sekä (kontrollointiin).

YHTEISELLÄ TIELLÄ –OPPAAN ARVIOINTILOMAKE   LIITE 4

Kerro, millaista tarvittavaa tietoa oppaasta saa sijoituksen alkuhetkeen?

Kuvaile, miten oppaasta saatava tieto edistää yhteistyön käynnistymistä vanhempien ja VillaSylin kanssa?

Millaiseksi arvioit oppaan ulkoasun ja luottavuuden?

Kerro, miten sinut otettiin huomioon oppaan suunnittelussa ja koetko voineesi vaikuttaa siihen, millainen oppaasta tuli?

Mitä muuta palautetta haluaisit antaa meille oppaasta? Sana on vapaa.